

ละครหุ่นร่วมสมัย เรื่อง “เดอะ เมจิก มิเรอร์” ละครเพื่อการเรียนรู้ของนักศึกษาการสื่อสารการแสดง The Contemporary Puppet Theater “The Magic Mirror” : Creative Play for Performing Arts Communication Students

จุฑารัตน์ การะเกตุ*

บทคัดย่อ

งานสร้างสรรค์โดยใช้ละครหุ่นร่วมสมัย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการของละครสร้างสรรค์และออกแบบกิจกรรมทางการละครเพื่อการเรียนรู้ของนักศึกษา ภาควิชาการสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

ผลการศึกษาละครสร้างสรรค์ สรุปกระบวนการผลิตละครสร้างสรรค์ คือ 1) การดัดแปลงบทละคร 2) กระบวนการการผลิตสร้างสรรค์หุ่น 3) กระบวนการฝึกฝนและฝึกซ้อมการแสดง 4) การซ้อมเต้นและการเคลื่อนไหวร่างกาย 5) การฝึกซ้อมการแสดงหุ่นกับองค์ประกอบศิลป์ และเทคนิคต่าง ๆ 6) การซ้อมใหญ่ และ 7) กระบวนการจัดแสดงละครและการประเมินผล ละครสร้างสรรค์เป็นวิธีการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางใช้เพื่อการพัฒนาความสร้างสรรค์ จินตนาการ การแสดงสด การสร้างสรรค์งานการแสดงและทักษะทางละครที่เหมาะสม

คำสำคัญ: ละครหุ่นร่วมสมัย, เดอะ เมจิก มิเรอร์, การสื่อสารการแสดง

Abstract

This creative research by using contemporary puppet theater aims to study the process of creative play and activity design for class study of Department of Performing Arts Communication.

The result shows that there are 7 processes which are: 1) The Practice of play Adaptation 2) Creative Puppetry 3) Practice and rehearsal performances 4) Dancing and body movements 5) Exploring actions and learning to act through the puppet including theatre techniques 6) Rehearsal Techniques and 7) Drama Playing and evaluation. The creative play is a way of teaching and learning drama by using Student-centered learning method which develops imagination, thoughts, Improvisation, creative expression and dramatic skills.

Keywords: Contemporary Puppet Theater, The Magic Mirror, Performing Arts Communication

* อาจารย์ประจำสาขาวิชาสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

แรงบันดาลใจเบื้องต้น

ในปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางได้ก้าวเข้ามามีส่วนสำคัญในการศึกษาโดยเฉพาะการเรียนรู้งานละครหรืองานการแสดง ผู้สอนจะมีบทบาทสำคัญในการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน เพื่อให้ นักศึกษา ได้พัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และทักษะที่จะนำไปสู่การแสดงละครได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยในกระบวนการสร้างสรรค์ละครหุ่นมักถูกหยิบโยงเข้ากับกระบวนการเรียนรู้ในด้าน การแสดงเสมอ เนื่องด้วย “สื่อละครหุ่น” เป็นรูปแบบการละครที่มีความหลากหลาย เป็นอิสระและเต็มไปด้วยจินตนาการ สามารถเข้าถึงกับผู้ชมทุกเพศทุกวัย นับเป็นสื่อที่มีความสำคัญต่อกระบวนการสร้างการเรียนรู้ของเด็กมาแต่วัยเยาว์ เริ่มจากวัยเด็ก เด็กจะได้เรียนรู้การสัมผัสและการกอดที่ได้รับจากหุ่นนับเป็นการแสดงออกถึงความรัก เรียนรู้บทบาทสมมติจากเล่นตุ๊กตาหรือของเล่น เรียนรู้คำสอนคติผ่านเรื่องเล่าในนิทาน นอกจากนี้แล้วละครหุ่นได้ฝึกฝนให้ผู้เรียนการแสดงสามารถเลียนแบบท่าทางการเคลื่อนไหวของมนุษย์และสัตว์ผ่านการสังเกต นำไปสู่การถ่ายทอดอารมณ์ พัฒนาวิธีการแสดงออก เพื่อสื่อสารความคิด และสร้างสรรค์คุณลักษณะของตัวละคร (Character) ของตัวละครด้วยท่าทางและคำพูด

ทุกวันนี้ละครหุ่นมีการผสมผสานสื่อและเทคนิคการแสดงต่าง ๆ ก่อให้เกิดความหลากหลายในแง่ของการสร้างสรรค์ ละครหุ่นจึงไม่ได้เป็นเพียงการแสดงที่ใช้ “หุ่น” แสดงเพียงอย่างเดียว นับเป็นศิลปะการแสดงของโดยใช้รูปจำลองของสิ่งที่มีชีวิตที่เรียกว่า “ตัวหุ่น” เพื่อดำเนินเรื่องราวและความรู้สึก ทั้งนี้ผู้สอนมองเห็นคุณค่าของผลิตสร้างละครหุ่นโดยการใช้กระบวนการเรียนรู้ละครสร้างสรรค์ เพื่อขับเคลื่อนกระบวนการทำงานของนักศึกษา โดยมีอาจารย์เป็นผู้ช่วยชี้แนะจึงเกิดกิจกรรมผลิตละครหุ่นร่วมสมัย เรื่อง “The Magic Mirror”

แนวความคิดของการสร้างสรรค์

1. ละครสร้างสรรค์ : กระบวนการเรียนรู้แนวทางเลือก

ละครสร้างสรรค์ (Creative Drama) เป็นรูปแบบของการเล่นสมมติที่ได้ผ่านกระบวนการจัดเตรียมข้อมูลและวางแผนการเล่นให้เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของผู้ร่วมกิจกรรมเป็นอย่างดี ละครสร้างสรรค์จึงมิได้มุ่งเน้นเพื่อสนองความต้องการของกลุ่มผู้ชม แต่มุ่งประโยชน์ไปที่การพัฒนาการของผู้ร่วมกิจกรรมเป็นหลัก จึงกล่าวได้ว่ากิจกรรมละครสร้างสรรค์มีผู้ร่วมกิจกรรม (Participants) แทนที่จะมีนักแสดง มีผู้นำกิจกรรม (หรือครู) แทนที่จะมีผู้กำกับ โดยมีหน้าที่คอยช่วยอำนวยความสะดวกเสมือนพี่เลี้ยงในกระบวนการสร้างสรรค์ละคร

ละครสร้างสรรค์นิยมใช้เรื่องหรือนิทานเป็นจุดเริ่มต้นของการแสดงที่มีโครงสร้างของเรื่องที่ดี (การดำเนินเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบ) เป็นกรอบงานทำให้การแสดงมีทิศทางและมีความหมาย แต่บางครั้งละครสร้างสรรค์ก็เริ่มมาจากแรงจูงใจอื่น ๆ เช่น ดนตรี บทเพลง ธรรมชาติรอบตัว เป็นต้น และในบางครั้งละครสร้างสรรค์มีส่วนคล้ายกับการฝึกหัดนักแสดงอยู่บ้าง แต่จุดมุ่งหมายไม่ได้เป็นไปเพื่อฝึกให้ผู้ร่วมกิจกรรมไปเป็นนักแสดง แต่เป็นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ (Experiential Learning) ซึ่งเป็นวิธีการที่สอดคล้องต่อธรรมชาติของการเรียนรู้ในมนุษย์ทุกคน ไม่ว่าจะเป็นเด็ก ผู้ใหญ่ บุคคลพิเศษ (ที่มีความพิการ) หรือแม้แต่ผู้สูงวัย เพราะเป็นการเรียนรู้ที่ต้องใช้ทักษะทุกด้านไม่ว่าจะเป็นการใช้ร่างกาย (ในการสร้างท่าทาง การเคลื่อนไหว การขีดเขียน การผลิตอุปกรณ์ประกอบการแสดง) การสื่อสารด้วยภาษา (ทั้งการฟังและการพูด) การใช้สติปัญญา (ในการแก้ไขปัญหา) การใช้ทักษะสัมพันธ์ (ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น) การใช้ความรู้สึกและจินตนาการ (ในการทำความเข้าใจกับความรู้ใหม่ที่เชื่อมโยงกับชีวิตและสังคม) รวมถึงการเล่นและการประเมินผลการเล่น กิจกรรมในละครสร้างสรรค์มีขั้นตอนหรือกระบวนการ (Process) ดังนี้

1.1 การเตรียมความพร้อม หรือ วอร์มอัพ (Warm-up) ร่างกายและจิตใจ เป็นขั้นตอน สำคัญมากก่อนจะเริ่มกิจกรรมหลักอื่น ๆ (ควรจะต้อง ทำก่อนเริ่มกิจกรรมอื่น) ตัวอย่างเช่น การเดิน การวิ่ง เบา ๆ การยืดเส้นยืดสายแบบง่าย ๆ หรือเป็นการเล่นเกมต่าง ๆ

1.2 กิจกรรมจูงใจ (Motivation) การใช้คำถามหรือสื่อประเภทต่าง ๆ ในการกระตุ้น ความสนใจของผู้ร่วมกิจกรรมเพื่อให้ผู้ร่วมกิจกรรม เกิดความต้องการที่จะเรียนรู้ หรือทำความเข้าใจกับ ประเด็นและนำไปสู่การอภิปราย ผู้นำต้องพิจารณา ตามความเหมาะสมเองว่า จะใช้ข้อมูลและเวลาเท่าไร และอย่างไร เพื่อที่จะเป็นการปูพื้นฐานและสร้างแรง จูงใจในการแสวงหาคำตอบให้กับผู้ร่วมกิจกรรมให้ได้ มากที่สุด

1.3 กิจกรรมเตรียมทักษะละคร (Pre-Drama) การทำความเข้าใจกับละครที่จะแสดง การจัดเตรียมพื้นที่สำหรับแสดง การคัดเลือกผู้แสดง ตลอดจนการฝึกซ้อมบทบาทในบางตอนตามความ จำเป็น

1.4 กิจกรรมละคร (Drama Playing) เป็นกิจกรรมแสดงละครที่มุ่งเน้นการทำกิจกรรม ร่วมกัน อาจจะใช้การแสดงแบบด้นสดก็ได้ เพื่อนำไป สู่ประเด็นพูดคุยและอภิปราย

1.5 การประเมินผล (Evaluation) เป็นการประเมินผลว่าตรงกับเป้าหมายและ วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ กระทั่งนำไปสู่แผนการ เรียนรู้ต่อไป การประเมินผลช่วยให้ผู้ร่วมกิจกรรมคิด อย่างมีวิจรรย์ญาณเป็นขั้นตอนที่ควบคู่กันเสมอใน ละครสร้างสรรค์

2. ละครประยุกต์ : การใช้ละครเพื่อการพัฒนาบุคคล

ละครประยุกต์ (Applied Drama หรือ Applied Theatre) เป็นคำที่นักการละครตะวันตกเริ่ม ใช้กันอย่างแพร่หลายเมื่อประมาณ 20 ปีที่ผ่านมา เพื่อ ใช้เรียกกิจกรรมละครเพื่อพัฒนาคน การศึกษาชุมชน และสังคม โดยเป้าหมายของละครประยุกต์จึง

เป็นการใช้ศิลปะการละครเพื่อเป็นเครื่องมือเชื่อมโยงให้ เกิดการศึกษา การสื่อสาร และการพัฒนาผู้คน ซึ่ง หมายถึงผู้ชมและผู้ที่มีส่วนร่วมในกิจกรรม เพื่อจะได้ เรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง เกิดความเข้าใจวิธีคิด และเรียน รู้จากการทำงานร่วมกับผู้อื่น ละครประยุกต์จึงนำ ละครเข้าไปสู่ผู้คนที่หลากหลาย ออกจากโรงละครไป สู่โรงเรียน โรงพยาบาล บ้านพักคนชรา และในชุมชน ที่ห่างไกลขาดการดูแลของรัฐ ละครประยุกต์จึงให้ ความสำคัญกับผู้คนธรรมดาและสร้างสรรค์ละครที่มี เรื่องราวและความสัมพันธ์กับผู้ชม หรือมาจากเรื่อง จริงในชุมชน เป็นสื่อที่ช่วยสร้างความตระหนักรู้และ เกิดปัญญาในประเด็นปัญหาใดปัญหาหนึ่งอันสัมพันธ์ กับผู้ที่มาชมการแสดง กระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็น เกิดการปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยน ความคิด สื่อสาร ตอบโต้ วิพากษ์วิจารณ์ และนำไปสู่ การเปลี่ยนแปลง

พัฒนาการของละครสมัยใหม่ได้สนับสนุน แนวคิดเรื่องสุนทรียะแบบใหม่ทางด้านศิลปะการ ละคร เพราะละครประยุกต์นิยมใช้เป็นผู้หรือเครื่อง มือมาช่วยในการศึกษาหรือพัฒนาสร้างการเรียนรู้แก่ ชุมชน เป็นโอกาส เป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนความคิด ประสบการณ์ เปิดใจรับฟังเพื่อประโยชน์ของผู้คนได้ กว้างมากยิ่งขึ้น

ละครประยุกต์เพื่อการพัฒนาบุคคลที่ใช้ใน โรงเรียน ทั้งที่เป็นกระบวนการ (Process) และผล งานการแสดง (Production) ได้กลายเป็นเครื่องมือ สื่อความรู้ให้กับองค์กรและการศึกษา แรกเริ่มเกิดจาก ละครในโรงเรียน ละครเพื่อการสอนภาษาและท่องจำ บทพูด จนกระทั่งเกิดกระแสการจัดประสบการณ์การ เรียนรู้ที่เหมาะสมการพัฒนาการรับรู้และสร้าง ประสบการณ์ของเด็กที่เน้น “การเรียนรู้จากการ ลงมือทำ” (Learning by doing) ของจอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ทำให้เกิดทฤษฎีการเรียนรู้ผ่านการเรียนป็นเล่นหรือ การเรียนรู้ผ่านการเล่นละคร (ละครในโรงเรียน) จน เกิดเป็นการเรียนการสอนที่เรียกว่า “ละครสร้างสรรค์ (Creative Drama)”

3 แนวคิดการสร้างสรรคหุ่นร่วมสมัย

ละครหุ่นเป็นรูปแบบการละครที่มีความหลากหลาย เป็นอิสระ และเต็มไปด้วยจินตนาการ การสร้างสรรคหูนก็เหมือนการสร้างสรรคงานศิลปะที่ผนวกเอาความรู้ด้านการละครและความคิดสร้างสรรค์มาประกอบกัน

ในเอกสารละครหุ่น กศน. ได้อธิบายความถึงหุ่น (Puppet) คือ รูปจำลองทุกประเภทที่สามารถเคลื่อนไหวไปมาได้ด้วยการกระทำของมนุษย์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการแสดงละคร หรือเป็นมหรสพสำหรับการให้ความบันเทิง ให้การศึกษา ตลอดจนใช้เล่นเรื่องราวทางศาสนา ซึ่งลักษณะของหุ่นจะสร้างขึ้นแตกต่างกันออกไปตามจินตนาการของผู้สร้าง ส่วนละครหุ่น มีความหมายตรงกับภาษาอังกฤษ คือ Puppet Play ซึ่งหมายถึงการละเล่น หรือการแสดงชนิดหนึ่ง ที่ผู้แสดงใช้วัสดุอุปกรณ์ที่สร้างขึ้นเป็นรูปคน เป็นตัวแสดงแทนคน และใช้วัสดุอุปกรณ์ที่สร้างขึ้นเป็นสัตว์ และสิ่งของเข้าประกอบการแสดงนั้น โดยผู้แสดงหรือผู้พากย์เป็นผู้กระทำการเคลื่อนไหววัสดุอุปกรณ์ที่เรียกว่า ‘หุ่น’ ไปตามบทบาทต่าง ๆ” (เอกสารละครหุ่น กศน., 2532 : 4-16)

ฉะนั้น “หุ่น” (Puppet) จึงหมายถึง รูปแบบจำลองซึ่งประดิษฐ์ด้วยวิธีใดก็ตาม เพื่อเลียนแบบของจริง ทั้งลักษณะทางกายภาพที่สามารถเคลื่อนไหวให้มีชีวิตด้วยการบังคับหรือการชักเชิดรูปจำลองหรือหุ่นเพื่อใช้แสดงแทนคน อันมีลักษณะแตกต่างกันตามแต่จินตนาการของผู้สร้างสรรคงาน ส่วน “ละครหุ่น” (Puppetry or Puppet Theatre) คือ ศิลปะการแสดงรูปแบบหนึ่งที่มีการนำ “หุ่น” หรือรูปจำลองแทนสิ่งที่มีชีวิต นำมาประกอบการแสดง และดำเนินเรื่องราว

ละครหุ่นร่วมสมัยเริ่มต้นเมื่อศตวรรษที่ 20 มีการนำวัตถุดิบ เทคโนโลยี เครื่องมือที่ทันสมัยมาใช้ ในการสร้างสรรคละครหุ่น ทำให้ละครหุ่นโลดแล่นเคลื่อนไหวทั้งในโลกภาพยนตร์และโทรทัศน์ เนื่องด้วยการพัฒนาเทคนิคสมัยใหม่จึงก่อให้เกิดศิลปะของละครหุ่นร่วมสมัย (The Art of Contemporary

Puppet Theater) ที่ผสมผสานสื่อทางการแสดงต่างๆเข้าไว้ด้วยกัน เช่น ศิลปะด้านภาพ การวาดภาพ ประติมากรรม บทละคร ดนตรี ลีลาท่าทาง การเคลื่อนไหว เทคโนโลยี ภาพยนตร์ และสื่อศิลปะต่าง ๆ

การพัฒนาและนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการแสดงหุ่น ซึ่งทำให้รูปแบบการแสดงหุ่นซึ่งแต่เดิมจะออกมาในรูปของละครได้มีการเปลี่ยนแปลง ละครหุ่นและตัวหุ่นนำเสนอออกมาแสดงหลายลักษณะ เช่น ในละครสัตว์ การแสดงบัลเลต์ ฯลฯ นอกจากนี้การแสดงหุ่นได้รับความสนใจและนำไปใช้ในการแสดงต่างๆอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็น ภาพยนตร์ โทรทัศน์ ใช้ในวงการโฆษณา การแพทย์ รวมทั้งทางการศึกษา ดังเช่น รายการ Sesame Street ซึ่งได้จัดแสดงละครหุ่นเพื่อใช้ในการช่วยเด็กนักเรียนที่เรียนได้ช้าให้สามารถทัดเทียมกับเด็กที่เรียนปกติ

เกศินี โชติเสถียร (2524 : 15) จึงกล่าวได้ว่า รูปแบบและวิธีการนำเสนอละครหุ่นมีการเปลี่ยนแปลง และได้รับการพัฒนาปรับปรุงให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น อย่างเช่น การนำหุ่นมาแสดงร่วมกับคน การสร้างหุ่นให้มีขนาดใหญ่กว่าปกติ และเรื่องราวที่นำมาแสดงยังเปลี่ยนแปลงไปตามสังคม วัฒนธรรมเพื่อให้เข้ากับยุคสมัย เช่น เรื่องเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ เรื่องเกี่ยวกับอวกาศ เรื่องเกี่ยวกับเพศ หรือเรื่องราวทางการเมือง เป็นต้น ซึ่งเนื้อหาของละครหุ่นในปัจจุบัน โดยเฉพาะในทางตะวันตกนั้นไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะเรื่องของเด็กเท่านั้น ในปัจจุบันการสร้างสรรคละครหุ่นในต่างประเทศนั้น มีการผสมผสานสื่อและเทคนิคการแสดงต่าง ๆ ก่อให้เกิดความหลากหลายในแง่ของการสร้างสรรค

กรณีศึกษา ละครหุ่นร่วมสมัยเรื่อง “The Magic Mirror”

ละครหุ่นร่วมสมัยเรื่อง “The Magic Mirror” มีแรงบันดาลใจมาจากการจัดระบบการเรียนการสอน และความต้องการสร้างสรรคผลงานระหว่างอาจารย์และนักศึกษา โดยละครสร้างสรรคเพื่อการ

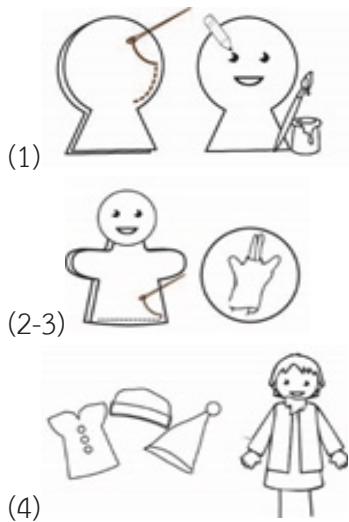
เรียนรู้ของนักศึกษานี้มีกระบวนการ ดังนี้

1. การดัดแปลงบทละคร เป็นกิจกรรมเริ่มต้นให้นักศึกษาได้ศึกษาเนื้อเรื่องและองค์ประกอบจากบทละคร โดยนำเค้าโครงเรื่องของนิทาน เรื่อง “สโนว์ไวท์กับคนแคระทั้งเจ็ด” นำมาดัดแปลงและสอดแทรกเนื้อหาหรือประเด็น เรื่อง ความสวยงามงามของวัยรุ่นในยุคปัจจุบัน ค่านิยมของความสวยงามในด้านรูปร่างผิวพรรณ (สวยหมายถึงความขาว) มากกว่าการมองความงามในด้านของจิตใจ และเรื่องราวชี้ให้เห็นถึงการไม่เชื่อมั่นในตนเอง การไม่เห็นคุณค่าที่แท้จริงภายใน ซึ่งเป็นการตีความจากคำพูดที่ราชินีถามกระจกอยู่ตลอดเวลา เปรียบเสมือนราชินีตัวร้ายต้องคอยถามกระจกถึงความงามของตนตลอดเวลา จึงสอดแทรกการสอนคติของความงามให้พูดถึงมุมมองความงามที่แตกต่างกัน โดยการดำเนินงานในส่วนของการดัดแปลงและแก้ไขบทเป็นการทำร่วมกันระหว่างอาจารย์และนักศึกษาในรายวิชาเขียนบท เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้ประเด็นดังกล่าว จนสามารถถ่ายทอดสาระผ่านบทสนทนาและการเล่าเรื่อง มีขั้นตอนการทำงาน ดังนี้ (1) การกำหนดแก่นเรื่องใหม่ ทั้งแก่นเรื่องหลักและแก่นเรื่องรอง จากเดิมเรื่องราวของสโนว์ไวท์ หญิงสาวที่สวยงามที่มีชีวิตอย่างยากลำบากเพราะแม่เลี้ยงใจร้าย แต่เพราะความเป็นกุลสตรี และความโชคดียังได้พบเจอคนแคระและเจ้าชายสามารถทำให้สโนว์ไวท์ได้กลับสู่ฐานันดรเจ้าหญิงอีกครั้ง ซึ่งในแก่นเรื่องใหม่ที่น่าเสนอจะกล่าวถึงเสียสติความงามของหญิงสาว การมองความงามเพียงรูปลักษณ์ภายนอก แต่ความสวยงามที่แท้จริงคือความสวยงามภายในจิตใจ จึงทำให้สามารถผ่านปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ได้ (2) การกำหนดโครงเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบและวางการดำเนินเรื่อง (3) การใส่รายละเอียดของตัวละคร โดยเฉพาะการนำเสนอตัวละครหลักเป็นสองตัวละคร คือ ราชินีและสโนว์ไวท์ (ไม่นำเสนอสโนว์ไวท์เพียงคนเดียว) (4) การใส่รายละเอียดของบทสนทนาและบทบรรยาย และ (5) การเพิ่มเติมรายละเอียดอื่น ๆ เช่น บทเพลง การเข้าออกของตัวละคร (นักแสดงและหุ่น) ภาพของการ

แสดง แสงสี และอุปกรณ์ประกอบฉาก นอกจากนี้บทละครส่วนของการบรรยายภาษาอังกฤษ อาจารย์ชโลธร จันทวงค์ เป็นผู้ดำเนินงาน

2. กระบวนการผลิตสร้างสรรค์หุ่น การผลิตสร้างสรรค์หุ่นจะอยู่ในรายวิชาและในชั้นเรียน นักศึกษาจะเริ่มกระบวนการผลิตหุ่นจากการคิดออกแบบและสร้างสรรค์ อาจารย์ผู้สอนเป็นผู้ดูแลควบคุมกิจกรรม กลไกของหุ่นที่เลือกใช้ คือ หุ่นมือ หุ่นเงา และหุ่นประกอบคนเดิน กระบวนการผลิตและสร้างสรรค์หุ่นเริ่มจากการตั้งตัวละครทั้งหมดในเรื่องออกมาพิจารณาว่ามีตัวละครทั้งหมดกี่ตัวแต่ละตัวมีบุคลิกนิสัยเฉพาะตัวอย่างไร และทำความเข้าใจกับตัวละครอย่างละเอียด จากนั้นออกแบบว่าตัวละครนั้นๆ มีกลไกหรือจะสร้างสรรค์อย่างไร โดยได้มีวิธีการแบ่งออกได้ 3 รูปแบบ ดังนี้

2.1 กระบวนการผลิตหุ่นมือ (วิธีการทำหุ่นมือ) การเลือกสร้างสรรค์ “หุ่นมือ” ในการแสดงครั้งนี้เนื่องจากเป็นละครที่มีเนื้อหาเหมาะกับเด็กและเยาวชน รวมถึงตัวหุ่นสามารถทำได้ง่ายภายใต้ข้อจำกัดของเวลา ตัวละครคนแคระจะใช้หุ่นมือดำเนินเรื่อง มีกระบวนการผลิตหุ่นมือ ดังนี้ (1) วัดและตัดผ้าสักหลาดให้มีลักษณะเป็นเหมือนศีรษะ (มีลักษณะกลม) จากนั้นเย็บผ้าสองชิ้นให้ติดกัน กลับด้านเพื่อเตรียมวาดหน้าตาของหุ่นไว้ตามคาแรคเตอร์ที่วางไว้ (2) วัดและตัดให้เป็นลำตัวของหุ่น ที่มีช่วงลำตัวและแขน (โดยช่วงลำตัวหุ่น มือจะสามารถสอดเข้าได้ทั้งมือ ความยาวของลำตัวประมาณ 1 ช่วงแขน เช่นเดียวกับแขนของหุ่น จะต้องสอดนิ้วมือได้ประมาณ 2 นิ้ว) จากนั้นเย็บผ้าทั้งสองติดกัน กลับด้านให้เรียบร้อย (เผื่อไม่ให้เห็นรอยเย็บ) (3) นำศีรษะ (หัวหุ่น) ติดกับตัวหุ่นให้เรียบร้อยด้วยการเย็บด้วยมือหรือเย็บด้วยจักรเย็บผ้า และ (4) ตกแต่งตัวหุ่นด้วยเครื่องแต่งกายหุ่นตามคาแรคเตอร์ที่ได้กำหนดไว้

ภาพที่ 1 วิธีการทำหุ่นมือ และภาพหุ่นสำเร็จ

2.2 กระบวนการผลิตหุ่นเงา หุ่นเงา ถูกนำมาใช้เล่าเรื่องในระจกมีวิธีการทำ ดังนี้ 1) วาดตัวละคร หรือต้นไม้ลงบนกระดาษแข็ง ตัดออกตามรอยดินสอที่วาด 2) นำตัวละครมาติดกับไม้ที่ใช้สำหรับเชิด ด้วยกาวและเทปกาว อาจจะใช้ไม้ตามไว้ หากตัวหุ่นไม่สามารถตั้งตรง 3) หากอยากเพิ่มสีสันที่สดใส ให้เจาะรูแล้วติดกระดาษแก้วด้วยกาวลงตาม ที่เจาะรู เพื่อตกแต่งให้ตัวหุ่นมีสีสันที่สวยงาม

ภาพที่ 2 วิธีการทำหุ่นเงา และวิธีการเล่นหุ่นเงา

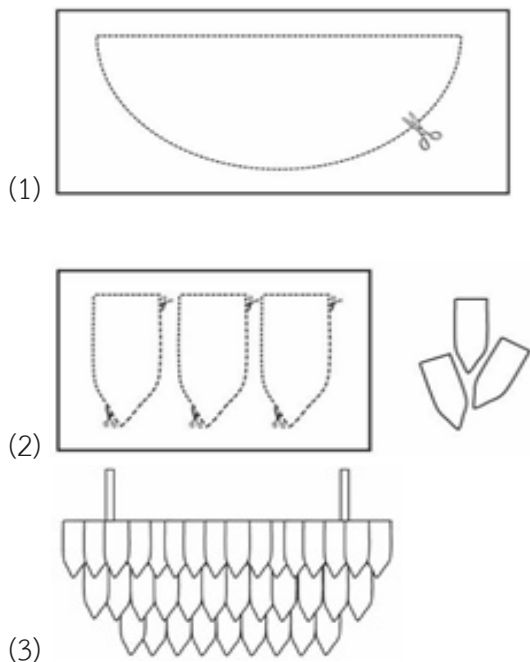
2.3 กระบวนการผลิตหน้ากาก และ ปีก หน้ากากและปีกจะเสริมนักแสดงในบทบาทของสัตว์ (หมี ฝูเสื่อ กวาง และนก) และเสริมการเคลื่อนไหวของนักเต้นด้วยปีก เพื่อเพิ่มความน่าสนใจให้กับละคร

การทำหน้ากาก มีขั้นตอนการทำ ดังนี้ (1) เริ่มจากการการใช้เปลือกแพะหน้านักแสดง โดยตัดออกเป็นชิ้นขนาดพอดี ชุบน้ำให้อ่อน โดยก่อนแปะเปลือกให้ลงใบหน้าด้วยวาสลีนก่อน ลูบเปลือกให้พอดีใบหน้า รอกเปลือกแห้งสักพักแล้วดึงออกเพื่อใช้เป็นแม่พิมพ์ หรือปั้นหัวหรือศีรษะของตัวละครตามแบบที่ได้ ออกแบบด้วยดินน้ำมัน (2) ทาวาสลีนที่แม่พิมพ์และใช้เทคนิคเปเปอร์มาเช่ (papermache) สร้างหน้ากาก โดยคำนึงให้มีความหนาพอประมาณ (ความหนาของเปเปอร์มาเช่ประมาณ 8-10 ชั้น) เพื่อให้หน้ากากมีความแข็งแรง (3) รอกหน้ากากเปเปอร์มาเช่หรือหน้ากากให้แห้ง แล้วนำหน้ากากลงสีโปวเพื่อเพิ่มความแข็งแรง (4) อาจจะใช้ไม้ปลายแหลมเสริมสร้างลายหากหน้ากากมีลักษณะเป็นขน และ (5) ลงสีหน้ากากด้วยสีโปสเตอร์ พ่นสีด้วยสีสเปรย์ หรือตกแต่งด้วยขนนก ลูกปัด ฯลฯ

ภาพที่ 3 วิธีการทำหน้ากาก

2.4 การทำปีกนก มีขั้นตอนการทำ ดังนี้ (1) วาดและตัดผ้าสักหลาด เป็นรูปครึ่งวงกลม ความกว้างและยาววัดจากตัวนักแสดง (2) ตัดผ้าสักหลาดประมาณ 3 สีเพื่อจะนำมาเป็นขนนกและเพิ่มลวดลาย (3) นำผ้าที่ตัดเป็นขนนกมาวางเรียงและเย็บให้ติดกัน (ดูระยะให้สวยงาม ไม่วางห่างกันจนเกินไป) โดยขนนกจะต้องติดทั้งสองด้าน และ (4) ตัดผ้าให้เป็นแถบเล็กเพื่อนำมาผูกติดกับช่วงแขนของนักแสดง

ภาพที่ 4 วิธีการทำปีกนก

2.5 การทำปีกผีเสื้อ มีขั้นตอนการทำ ดังนี้ (1) วาดและตัดผ้ายัดสีด้าให้เป็นรูปปีกผีเสื้อ เพื่อพื้นที่ด้านบนปีกให้สามารถสอดท่อน้ำได้ (2) วาดและตัดลวดลายของปีกผีเสื้อด้วยผ้ามันแววที่มีสีสันทันนั้นนำมาติดบนปีสด้าด้วยการเย็บหรือกาว (3) เย็บด้านบนของปีกผีเสื้อทำเป็นช่องสำหรับใส่ท่อน้ำ เพื่อให้เป็นที่จับของนักแสดง และ (4) ตัดผ้าสีด้าทำคล้อยที่ปลายนิ้ว

3. กระบวนการฝึกฝนและฝึกซ้อมการแสดง

3.1 การซ้อมอ่านบทครั้งแรก (Reading Rehearsals) มีการนัดหมายนักแสดง ผู้เขียนบท และผู้บรรยายอ่านบทละครร่วมกัน วิเคราะห์และตีความตัวละคร เหตุการณ์ต่างๆ ในเรื่อง วางแนวการนำเสนอละคร ศึกษาและทำความเข้าใจบทละครตัวละครและแก่นของเรื่องร่วมกัน เพื่อให้การทำงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน รวมถึงทำตารางนัดหมายสำหรับการฝึกซ้อม

3.2 การทำกิจกรรมกลุ่ม (Workshop) เนื่องจากการทำละครหุ่นร่วมสมัย อยู่ในกระบวนการของการศึกษาและเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นหลัก จึงมีกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษา ดังนี้

- กิจกรรมการเล่นกับของเล่นโดยใช้บทบาทสมมติ (Toy Play) มีการสมมติให้กระดาดเป็นตัวละครต่าง ๆ และให้นักศึกษาใช้การพับกระดาด ฉีกกระดาด ขยี้กระดาดให้เกิดเป็นตัวหุ่นและวางบทบาทสมมติเป็นตัวละครต่าง ๆ จากกิจกรรมดังกล่าว นักศึกษาจะรู้จักสังเกต หรือศึกษารายละเอียดแล้วใช้การเลียนแบบนำมาสร้างหุ่นจากกระดาด

- กิจกรรมสร้างลมหายใจให้หุ่นขยับเป็นกิจกรรมที่เสริมจินตนาการ เป็นการทดแทนสิ่งที่ไม่ได้อยู่จริงด้วยสิ่งสมมติที่มีลักษณะใกล้เคียงเป็นรูปธรรม (Substitution หรือ Transformation) กิจกรรมดังกล่าวผู้สอนให้นักศึกษาลองจินตนาการว่า หุ่นขยับสีด้าที่ให้จะกลายเป็นสัตว์ชนิดใด และให้นักศึกษาจับจิ้งหะการหายใจของสัตว์ชนิดนั้น

เนื่องจากว่าการขีดหุ่นได้ดี นักศึกษา (ผู้ขีด) ต้องทำความเข้าใจเรื่องลมหายใจ รู้จักขีดหุ่นให้มีลมหายใจ นั้นเป็นวิธีการแรกที่จะทำให้หุ่นมีชีวิต

- กิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติ (Role Play) การสมมติตัวเองให้เป็นตัวละครต่าง ๆ นักศึกษาจะเรียนรู้ทักษะการต้นสด (Improvise) เมื่อทำกิจกรรมมากขึ้นนักศึกษาก็จะแสดงได้อย่างลื่นไหล ซึ่งประโยชน์ของกิจกรรมดังกล่าว เมื่อเวลาที่นักศึกษาต้องแสดงจริง หากมีอะไรผิดพลาด ก็จะสามารถที่จะใช้การแสดง คำพูด และท่าทางของตัวละครนอกเหนือจากบทพูดที่ได้เป็นอย่างดีเป็นธรรมชาติและเหมาะสมกับคาแรคเตอร์ของตัวละคร

3.3 การซ้อมร้องเพลง การแสดงมีส่วนที่เป็นเพลงอยู่จำนวน 4 เพลง จึงมีขั้นตอนกระบวนการฝึกซ้อมการร้องเพลง โดยมีอาจารย์ชโลธร จันทร์วงศ์เป็นผู้แต่งเพลงและดูแลควบคุม ดังนี้

- กิจกรรม Workshop ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการใช้เสียง เริ่มต้นจากการแบ่งห้องเสียงหรือโทนเสียง หากผู้แสดงสามารถแยกแยะได้ ก็จะสามารถเลือกใช้เสียงในการแสดงได้อย่างถูกต้องเหมาะสม โดยการแบ่งช่วงเสียงหลักๆแบ่งเป็น 3 ช่วง ได้แก่ Chest Tone (การเปล่งเสียงต่ำ โดยจับจุดความสั่นสะเทือนหรือแหล่งกำเนิดเสียงจากบริเวณช่วงหน้าอก) Mouth Tone (การเปล่งเสียงกลางไปจนถึงสูง โดยจับจุดความสั่นสะเทือนหรือแหล่งกำเนิดเสียงจากบริเวณช่วงคอไปจนถึงปาก) และ Head Tone (การเปล่งเสียงสูงหรือเสียงหลบ โดยจับจุดความสั่นสะเทือนหรือแหล่งกำเนิดเสียงจากบริเวณช่วงโพรงจมูกไปจนถึงกะโหลกศีรษะ) นักแสดงจะฝึกออกเสียงเปล่งเสียง โดยเริ่มต้นจากจุดกำเนิดของเสียงที่ต่ำที่สุดไล่ขึ้นไปยังจุดที่สูงที่สุด จากนั้นทำซ้ำเพื่อให้เกิดความคุ้นชินในการควบคุมอวัยวะที่ให้กำเนิดเสียงของร่างกายตนเอง (ธรรมชาติเสียงของมนุษย์แต่ละคนนั้นแตกต่างกัน ไม่ว่าจะความดัง-เบา ความเข้มข้นของเสียง ไปจนถึงความอ่อนคลาญและการบีบเกร็งของอวัยวะ) เมื่อนักแสดงเริ่มเรียนรู้ที่จะควบคุมเสียง ผ่านการฝึกร้องไล่สเกลจากต่ำไปสูง และสูงไปต่ำ

- กิจกรรม Workshop การสร้างเสียง เป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับอารมณ์และเหมาะสมกับบทบาทที่ได้รับ นักศึกษาได้เรียนรู้วิธีการในการใช้เสียงให้เข้ากับบทบาท (Character) ด้วยการฝึกอ่านออกเสียง ฝึกพูดทักทาย หรือสนทนาเบื้องต้นผ่านจินตนาการ โดยอาจารย์ (ผู้นำกิจกรรม) จะให้โจทย์ว่านักแสดงสวมบทบาทเป็นอะไร เช่น ให้บทบาทเป็นสายลม นักแสดงก็จะเปล่งเสียงพูดที่แผ่วเบา อ่อนโยน ใช้เนื้อเสียงน้อยแต่มีลมออกมาเยอะ ให้บทบาทเป็นพระอาทิตย์ นักแสดงก็จะใช้น้ำเสียงที่แข็งกร้าว ดุดัน ตามจินตนาการที่พวกเขาเรียนรู้ว่าดวงอาทิตย์นั้นมีพลังอำนาจและแผดเผาด้วยความร้อน ดังนั้นโทนเสียง เนื้อเสียง อารมณ์และน้ำเสียง ของนักแสดงที่เปล่งออกมา ก็จะแตกต่างกันออกไปตามโจทย์ที่ได้รับ หลังจากนั้น จึงให้นักแสดงเปล่งเสียงตามบทบาทของตนเองในละครเวที อันได้แก่ สโนว์ไวท์ เจ้าชาย สัตว์ป่าต่าง ๆ (กวาง นก กระรอก) คนแคระ แม่มด โดยการอ่านบทละครแล้วจินตนาการว่าตนเองกำลังเป็นใคร ทำอะไร อยู่ที่ไหน เสียงที่นักแสดงเปล่งออกมาก็จะเป็นโทนเสียงที่แตกต่างจากเดิมและมีความเหมาะสมกับคาแรคเตอร์อย่างสมบูรณ์

3.4 การซ้อมเต้นและการเคลื่อนไหวร่างกาย

- กระบวนการออกแบบและสร้างสรรค์ท่าเต้น ในการออกแบบท่าทางการเคลื่อนไหว โดยได้อาจารย์หรือครูผู้ดูแลคอยช่วยดูแลการเต้น ซึ่งได้เลียนแบบท่าทางจากสัตว์ที่นำมาเป็นตัวละคร เช่น นก จะมีท่าทางของแขนที่ใช้การขยับแขนขึ้นลงเหมือนปีกนก เขย่งปลายเท้า ยกตัวให้สูงขึ้นลงให้มีลักษณะเหมือนลอย ตัวละครกวางออกแบบให้การวางมือเป็นเหมือนใบหน้าของกวาง การกระโดดโลดโผน การใช้ขาแตะในลักษณะกระโดด เป็นต้น

- กิจกรรมการเคลื่อนไหวสร้างสรรค์ การฝึกซ้อมและทำความเข้าใจกับร่างกายตัวเอง รวมถึงใช้ร่างกายตัวเองเพื่อแสดงออกซึ่งความรู้สึกหรือ

เพื่อที่จะสื่อสารกับบุคคลอื่น และรู้จักการสังเกตสิ่งรอบตัว เช่น (1) กิจกรรม “กระจก” ให้นักศึกษาจับคู่กันและเลียนแบบพฤติกรรมของคู่ตนเอง เสมือนว่าตนเองคือกระจกเงาที่สะท้อนภาพ (2) กิจกรรมเลียนแบบการเคลื่อนไหวของสัตว์ โดยกำหนดเป็นลิง นก และเสือ จากนั้นนำเสนอท่าทางออกมา (3) กิจกรรมปั้นดินน้ำมัน ให้นักศึกษาจับคู่ แล้วกำหนดให้ผู้ปั้นใครเป็นดินน้ำมัน จากนั้นให้ปั้นท่าทางแสดงอารมณ์ต่าง ๆ เพื่อฝึกการถ่ายทอดท่าทางแสดงอารมณ์ จากนั้นลงไปตีตัวหุ่น และ (4) กิจกรรมการเคลื่อนไหวหลายระดับ ทั้งในการเคลื่อนไหวแนวต่ำ การเคลื่อนไหวแนวสูง การเคลื่อนไหวแนวนอน การเคลื่อนไหวขึ้น ๆ ลง ๆ การเคลื่อนไหวแบบเร็ว และการเคลื่อนไหวแบบช้า

- การซ้อมการเต้น ซึ่งการซ้อมการเต้นในช่วงแรก ๆ มีปัญหาเนื่องจากอุปกรณ์เสริมไม่ทันกำหนด และเมื่อเสริมอุปกรณ์บอบบางและไม่เอื้อต่อการเคลื่อนไหว จึงมีการปรับเปลี่ยนจากใส่หน้ากากมาเป็นการแต่งหน้าแทนและเพิ่มเครื่องแต่งกายเข้ามาแทน

3.5 การฝึกซ้อมการแสดงหุ่นกับ

องค์ประกอบศิลป์ และเทคนิคต่าง ๆ

ภาพที่ 5 ภาพการซ้อมการแสดงละครหุ่นร่วมสมัย

- การซ้อมท่องจำบทละครและลงรายละเอียดของตัวละคร การซ้อมเพื่อท่องจำบทและจังหวะของบทสนทนาและบทบรรยาย (line) ของตัวเอง เพื่อทำความเข้าใจทั้งความหมาย และอารมณ์ของตัวละคร นอกจากนี้มีการซ้อมเพื่อพัฒนาการของตัวละคร มองหาจุดประสงค์ของตัวละครว่าร้องเพลง เพราะมีความต้องการอย่างไร

- การซ้อมตำแหน่งของตัวละคร (Blocking rehearsals) การซ้อมตามลำดับการเคลื่อนไหว กำหนดการเข้าออกของตัวละคร โดยเมื่อซ้อมมีการปรับเปลี่ยนบทละคร เช่น ตำแหน่งของตัวละคร การเข้าออกของตัวละคร ฯลฯ

- การซ้อมการซ้อมการแสดงกับดนตรี เป็นการซ้อมเปิดปิดของดนตรี การร้องเพลง นักแสดง การแสดง และการเคลื่อนไหวของนักแสดง และหุ่นให้สอดคล้องกัน

- กิจกรรมฝึกฝนการแต่งหน้าสัตว์ของนักแสดง เนื่องจากเมื่อฝึกซ้อมไปได้สักระยะ พบว่ามีปัญหา ของนักแสดงที่เดินและต้องใส่หน้ากาก เพราะหน้ากากหนักทำให้เคลื่อนไหวไม่สะดวก ทำให้มีการเปลี่ยนจากการใส่หน้ากากเป็นการแต่งหน้านักแสดงแทน จึงจัดกิจกรรมสอนการแต่งหน้าสัตว์ (Animal Makeup) ให้กับนักเรียน และผู้ร่วมกิจกรรม

- การซ้อมการแสดงหุ่นกับแสง หรือการซ้อมละครหุ่นเงา กระจกจะเป็นพื้นที่ของการเล่นหุ่นเงา เมื่อราชีนิตามกระจก ภาพกระจกจะฉายภาพหุ่นเงาให้เห็น ซึ่งในการซ้อมมีปัญหาสองข้อ (1) เนื่องจากไม่มีฉากบังทำให้แสงของหุ่นเงาสท้อนเข้าตาของผู้ชม จึงปรับปรุงให้เอียงและไปอยู่ชิดข้าง เพราะระยะพื้นที่ของการเล่นหุ่นเงาในเรื่อง จอฉายและไฟที่ใช้สำหรับการฉายหุ่นเงามีความสำคัญ และเกี่ยวเนื่องกัน การสร้างหุ่นจึงต้องคำนึงถึงระยะในการฉายไฟ ระยะของเงาหุ่นที่ตกกระทบกับจอภาพด้วย (2) ตัวหุ่นกับกระจก (จอฉายภาพ) ขนาดไม่สมดุลกัน ตัวหุ่นมีขนาดใหญ่ภาพที่เกิดบนจอจึงไม่เหมาะสมไม่สวยงาม จึงมีการประชุมและปรับแก้โดยให้มีการทำหุ่นขึ้นมาให้และปรับปรุงของเดิมให้มีสีสันสดใสขึ้น

โดยใช้กระดาษแก้วตกแต่ง เมื่อแสงสาดจากด้านหลัง ทุ่งจะเกิดสีอันสวยงามขึ้น จากนั้นใช้ระยะเวลาในการซ้อมเพื่อให้ผู้เซตทุ่งสามารถเซตได้อย่างลื่นไหลและพอดีกับจังหวะของบทบรรยาย

3.6 การซ้อมใหญ่ การซ้อมใหญ่ที่เป็นการซ้อมเทคนิคต่างๆ การเปลี่ยนแปลงฉาก แสง สีเสียง พร้อมซ้อมที่รวมถึงการแต่งหน้าและแต่งกายของนักแสดง ดังนั้นซ้อมจึงต้องทำให้เหมือนจริงทุกประการเพื่อทราบกระบวนการแก้ไขปัญหาที่อาจจะขึ้นในวันแสดงจริง

3.7 กระบวนการจัดแสดงละครโดยนักศึกษาได้เรียนรู้หลักการประชาสัมพันธ์ละคร และแสดงที่โรงละครมหาวิทยาลัยสยาม ในวันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ.2559 จากนั้นมีการประเมินผลโดยการประชุมพูดคุยกันของนักแสดง ทีมงานของนักศึกษา โดยมีอาจารย์/ครูผู้ดูแลคอยกำกับและให้คำแนะนำในการทำงานต่อไป

ภาพที่ 6 การแสดงละครหุ่นร่วมสมัย

สรุปผลงานสร้างสรรค์และองค์ความรู้ของการสร้างสรรค์

ในการสร้างสรรค์ละครหุ่นร่วมสมัยเพื่อการเรียนรู้ของนักศึกษา ภาควิชาการสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม กรณีศึกษา ละครหุ่นร่วมสมัยเรื่อง “The Magic Mirror” สามารถสรุปกระบวนการได้ดังต่อไปนี้ (1) การ

ดัดแปลงบทละครจากตำนานเรื่อง “สโนว์ไวท์กับคนแคระทั้งเจ็ด” โดยมุ่งประเด็นในการนำเสนอกล่าวถึงการให้คุณค่าของความสุขงามภายใน เช่น จิตใจที่มีเมตตา ความมีสติปัญญา มากกว่าความสุขงามจากรูปลักษณ์ภายนอก (2) กระบวนการการผลิตสร้างสรรค์หุ่น เน้นกระบวนการสร้างงานของนักศึกษา เริ่มจากการคิด คัดเลือกและดัดแปลงบทละคร การผลิตหุ่น และการฝึกซ้อมโดยใช้บทเรียนในห้องเรียนสร้างกิจกรรมส่งเสริมการทำงานทางละคร และความคิดสร้างสรรค์ (3) กระบวนการฝึกฝนและฝึกซ้อมการแสดง (4) การซ้อมเดินและการเคลื่อนไหวร่างกาย (5) การฝึกซ้อมการแสดงหุ่นกับองค์ประกอบศิลป์ และเทคนิคต่าง ๆ (6) การซ้อมใหญ่ และ (7) กระบวนการจัดแสดงละครและการประเมินผล ซึ่งในแต่ละกระบวนการมีกิจกรรมแทรกเพื่อเตรียมความพร้อมในการแสดง (Pre-drama) ให้กับผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ละครหุ่นร่วมสมัยเรื่อง “The Magic Mirror” เป็นการผลิตละครสร้างสรรค์ โดยมีจุดเน้นในด้านการเรียนรู้กระบวนการผลิตละครที่ช่วยให้นักศึกษาได้ทำความเข้าใจเนื้อหาในรายวิชาละครหุ่นเริ่มต้น โดยนักศึกษาได้เข้าร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน เพื่อเพิ่มประสบการณ์ จนนำไปสู่การสร้างผลงานการแสดงร่วมกับอาจารย์ผู้สอนที่ทำหน้าที่เหมือนเป็นผู้นำกิจกรรม โดยผู้สอนต้องคิดค้นหากิจกรรมต่าง ๆ ที่จะเสริมสร้าง 3 องค์ประกอบ นั่นคือ เนื้อหา (Content) กระบวนการทางละคร (Process) และผลผลิตทางละคร (Product) พร้อมสอดแทรกกิจกรรมที่พัฒนาทักษะการแสดงและการทำละครของนักศึกษาทั้งด้านทัศนคติ และพฤติกรรม ดังนั้นศาสตร์ของละครสร้างสรรค์ที่เน้นการเล่น หรือการสร้างความสนุกสนานในการเรียนรู้สามารถเพื่อนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของผู้ที่มีส่วนร่วมในการร่วมกิจกรรมได้เป็นอย่างดี โดยผู้ร่วมกิจกรรมได้เรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง เกิดความเข้าใจวิถีคิด เสริมสร้างจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ นักศึกษาสามารถคิดสร้างสรรค์บทละครตัวหุ่นสำหรับเล่นละคร การสร้างสรรค์เครื่องแต่งกาย

สำหรับนักแสดง ฉากและแสง โดยทุกองค์ประกอบมีความสอดคล้องกัน เพิ่มทักษะการทำงานทำให้นักศึกษามีความสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวโดยสรุป ละครสร้างสรรค์เหมาะสำหรับการทำกิจกรรมสร้างละคร (Production) ในชั้นเรียนอย่างยิ่ง เพราะการทำกิจกรรมดังกล่าวเน้นให้ผู้ร่วมกิจกรรมเป็นศูนย์กลางในฐานะผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมผลิตละคร โดยเริ่มต้นจากสิ่งที่ผู้เรียนมีความรู้หรือคุ้นเคยอยู่แล้ว จากนั้นผู้นำนัดจึงจะจัดประสบการณ์เชื่อมโยงจากสิ่งที่ผู้ร่วมกิจกรรมรู้จักอยู่แล้วไปสู่การเรียนรู้ใหม่ ๆ ที่กว้างขึ้นและลึกซึ้งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ละครสร้างสรรค์ในชั้นเรียนเน้นกระบวนการทำงานและการเรียนรู้ของนักศึกษาในฐานะผู้ร่วมกิจกรรมมีความเหมาะสมกับการเรียนการสอน เนื่องจากผู้สอนสามารถเพิ่มกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำให้นักศึกษาเห็นประโยชน์ของการเรียน เพราะสิ่งที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรมนำไปสู่การทำงานจริง นับเป็นแรง

จูงใจด้านการเรียนการสอนอย่างหนึ่ง และกิจกรรมยังเป็นการเตรียมนักศึกษาให้สามารถผลิตละครได้อย่างมีระบบ แต่อย่างไรก็ตามจุดประสงค์ของการทำละครสร้างสรรค์เน้นกระบวนการมากกว่าผลลัพธ์ เน้นกระบวนการสร้างสรรค์มากกว่าผู้ชม ในการสร้างสรรค์ละครหุ่นในครั้งนี้ไม่มีผู้ชม แต่ในอนาคตต่อไปควรต้องมีผู้ชมการแสดงเพราะละครจะสมบูรณ์ได้ต้องมีทั้งเนื้อเรื่อง ผู้แสดง และผู้ชมการแสดง จะทำให้นักศึกษาจะได้รับการประเมินผลงานจากผู้ชมทั้งความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ตลอดจนปฏิกิริยาของผู้ชม ณ ขณะแสดงละครได้มีส่วนสำคัญที่ผลักดันให้เกิดการเรียนรู้การสื่อสารทางละครและขยายความคิดหรือมุมมองของผู้ทำกิจกรรม ซึ่งจากจุดนี้เองจะนำไปสู่การพัฒนาผลงานและกระบวนการสร้างกิจกรรมต่อไป นอกจากนี้แล้วแนวคิดหรือแก่นของละคร จะต้องไม่สร้างละครเพียงเพื่อเป็นการผลิตซ้ำจากเรื่องเดิมที่มีอยู่แล้ว แต่ควรนำเสนอผลงานการแสดงที่เกิดจากการตีความและพัฒนาความหมายใหม่ที่สัมพันธ์กับโลกทัศน์ของกลุ่มผู้ทำละครเรื่องนั้น ๆ

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- เกศินี โชติเสถียร. (2521). *หุ่นเชิดมือ*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาสน์.
- กระทรวงศึกษาธิการ กรมการศึกษานอกโรงเรียน กองพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน. (2531). *ละครหุ่นเพื่อชุมชน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรไทย.
- ปาริชาติ จีงวิวัฒนาภรณ์. (2546). *การใช้ละครสร้างสรรค์ในการพัฒนาผู้เรียน* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: พรึกหวานกราฟฟิค.
- ปาริชาติ จีงวิวัฒนาภรณ์. (2547). *ละครสร้างสรรค์สำหรับเด็ก: กระบวนการเรียนรู้แนวทางเลือก*. กรุงเทพฯ: พัฒนาคุณภาพวิชาการ.
- พรรัตน์ ดำรง. (2557). *ละครประยุกต์ : การใช้ละครเพื่อการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

- Blumenthal, E. (2005). *Puppetry and Puppets: An Illustrated World Survey*. London: Thames & Hudson.